

Jan Malý

Podivné náklady.

Tak jen sedím a podřimuji. Čibuk uhasl, sluníčko mně svítí na obličej, prostě taková obyčejná odpolední pohoda starého pána začátkem léta. Vedra ještě nejsou a na sluníčku je milo. Tak si tak sedím, koukám se do sebe a v tom pravnuček Éda zahlaholí. Teda zahlaholí, skoro zařve: "Dědo, chtěl bych se tě na něco zeptat." Lekl jsem se, až mi čibuk z huby vypadl. Ještě, že ne spolu se zubama. "Podej ten čibuk!" Zavrčím na něj, "to musíš tak řvát, když vidíš, že podřimuji," pokračuji v řeči. "Máš štěstí, že jsem si ten čibuk nepřekous, nově by tě stál hezkých pár týdnů kapesného." Koukám na něj, hezkej kluk to je, ale to jméno. Jako by se nemohl jmenovat hezky česky, třeba Pepa, ale to ne, vnučka chtěla Eduarda, a tak má doma Édu.

Kluk mi podává čibuk a ostatní hubování jako by neslyšel. "Dědo, jak víš, letos vycházím školu, a tak jsme se s Tondou Janečkem a Vendou Floriánem přihlásili do učení na plavbu. No a představ si, že učitelka teď zadala celé třídě slohovou práci, aby každý napsal o svém budoucím povolání, co o něm ví. Jaké bylo kdysi, jaké je teď a jak si představujeme, že bude vypadat, až nám bude asi tak třicet. Copak, jak to vypadá teď to vím, dvakrát jsem dělal s tátou cestu o prázdninách, ale musím napsat i o době tvého mládí, když ještě místo stromů rostla přeslička a místo mobilů jste na sebe volali plechovým trychtýřem."

Chvilku jsem žmoulal podaný čibuk a po krátkém zamyšlení povídám. "Copak o to zavzpomínat bych si mohl, ale nesměli by u toho být máma s tátou. Ti mě pořád okřikují, abych už dal s těmi starými historkami pokoj. Už je slyšeli tolikrát, že by mi mohli napovídat. Taky ti to nevysypu z rukávu na počkání za pět minut. Vzpomínky se vynořují pomalu, během vyprávění, jedna za druhou, sem tam je některá důležitá ale většina jich je jen pro nikoho důležitý balast. Za jedno odpoledne to hochu nesfouknem. Dvakrát, třikrát na hodinku, se na to posadit musíme a pochybuji, že si to všechno zapamatuješ."

"S tím si dědo, hlavu nelam," povídá ten kluk nevyčválaná. "Nahraji si to tvoje povídání na dotykáč a pak si z toho s klukama každý něco vybereme. Můžeme se do toho pustit hned?"

Položil si ten svůj předimenzovaný přístroj na stůl a uvelebil se do druhého křesílka. Žádné drahoty jsem nedělal, vždyť kdy se starému dědovi poštěstí, aby někdo chtěl poslouchat jeho stokrát omléte staré historky. Vzpomínal a vyprávěl jsem o dobách těsně po světové válce kdy silnice i železniční trati válka zničila a lodě přepravovaly pestrou paletu nákladů.

Vyprávěl jsem, že motorovým nákladním lodím se tenkrát říkalo rychlolodě a každý plavební podnik jich měl jen několik pro fajnové náklady. Hromadné zásilky se nakládaly do člunů tažených parníky. Na jedné takové rychlolodi jsem jako plavčík jezdil.

Vzpomínal jsem, jak jednu cestu jsme vezli plný náklad sudů se slanečky, pak po proudu do Hamburku cukr. Další cestu plnou barelů čistého rybiho tuku pro dětské ozdravovny a nemocnice a opět některou z dalších cest plný náklad dřevěných, dvě stě litrových sudů vína Malaga. Jednou jsme také vezli z Hamburku plnou loď olejovek. Všechny nákladní prostory byly do posledního místečka zarovnané malými kartony plných sardinek. To jsme ani pořádně nespali, kapitán měl obavy, aby se nám do raumů v hladové Evropě nějaká banda nevloupala. Tu cestu jsme vždy zastavili na pět na šest hodin uprostřed řeky, někde v lukách a jeden člen posádky v kormidelně celou dobu hlídal, zdali se něco neděje.

O kávě, kakaových bobech nebo burských oříšcích ani nemluví. To byl v té době tak běžný náklad, že ho vozily i čluny. Jak šel čas, tak se ty fajnové náklady přesouvaly. Nejprve na železnici a rok od roku je stále častěji přebíraly i nákladní automobily. Díky technickému pokroku měla auta stále větší nosnost. Podnikům se začalo vyplácet, když jim přivezli to cenné zboží, bez překládky z Hamburku nebo Rotterdamu, až na tovární dvůr.

"Já jsem začal jezdit na parních remorkérech, šleπάky jsme jim tenkrát říkali. Byla to zkomolenina německého názvu "Schleppdampfer". Na několika z nich jsem to dotáhl od lodníka až po kapitána. Čluny, které jsme tahali, mívaly už většinou hromadné náklady. Po proudu hlavně kusovku. Na příklad. Několik člunů bylo plných pneumatik tak, aby z toho byl ucelený náklad zámořské lodi. Některé čluny byly plné kartonů bot, to je zajímavé, to ti povím. Ty byly zajištěny proti krádežím tím, že v některých kartonech byly jen levé boty a v jiných opačné. Každý kdo s takovým nákladem přišel do styku na to byl upozorněn, aby si na krádež nechal zajít choutky.

Někdy jsme vezli i věci podivuhodné už jenom svým názvem. Vzpomínám na několik nákladů, kde v nákladním listu byl uveden název Kebračo. Byla to vlastně nějaká pryskyřice nalitá do pytlů a ztuhlá. Strašně špatně se s tím manipulovalo, smekalo se to z rukou, a jak sis nedal pozor a nechal sis přicvaknout ruku mezi dva pytly, přišel jsi o nehty. Komu se to stalo, běhal po raumu a bolestí vyl jako šakal." "Ale dědo, to se přeci posádek lodí netýkalo, zboží přeci překládají přístavní překladači," přerušil mě vnuk. "No jo holečku, dneska, ale tehdy v některých přístavech musela posádka do raumů a náklad si usazovat sama. Dnes by také takovéto zboží přišlo na paletách, které by se jen osazovaly na svá místa. Kdepak by se někdo patlal s jednotlivými pytli nebo kartony."

V Hamburku u námořních skladů ale překladači chodili. Vzpomínám na jednu příhodu, vezli jsme náklad beden psacích strojů. Vykládali jsme to na Burchardkai. Jestli tam měli nějaké echo nebo to byla náhoda to dodnes nevím. Prostě překladači jednu bednu nějak špatně zavěsili a ta spadla z jeřábu na kai, tedy na manipulační plochu pro překlad na nábřeží. Tam na dlažbě, rupla a vysypaly se z ní kulometry. Zbytek nákladu už jsme vyložili pod dohledem policie. No ale to byla jen taková perlička.

Do Holandska i do Německa jsme svého času odvozili také stovky a stovky člunů plných záhozového kamene na zpevnění břehů nově budovaných nebo modernizovaných průplavů a přístavů.

"Hele Edo, skoč mi do ledničky pro pivo," přerušil jsem svoje vzpomínání, "nějak mi při tom mluvení vyschlo v krku." "To já skočím do naší lednice, a přinesu tátovu dvanáctku, abys nebyl, škodnej dědo." Než jsem se zmohl na námitku, že mi bude stačit moje desítka, už byl zpátky s odšpuntovaným Staropramenem.

Jen jsem se napil, už mě pobízel. "A dědo, jaké další zajímavé náklady jste tehdy vozili?" "No počkej, to musím chvíličku rozmýšlet. Třeba to byly obrovské kmemy stromů vzácného dřeva z Afriky nebo Jižní Ameriky, na oplátku jsme ve vývozu vozili řezivo, prkna, přes přístav Štětín. Několikrát jsem měl náklad čínské vápence, který vypadal jako na velmi hrubo drcený barevný mramor. Obzvláště pěkně vybarvené kousky si lidé odnášeli domů jako těžítka.

Traktory Zetory šly přes Hamburk i Štětín do celého světa. S těmi si vzpomínám na zajímavou příhodu z přístavu ve Štětíně. Jeden můj kolega s plným člunem traktorů, zapomněl omylem na zámořák jeden traktor přeložit. Přišel na to, až když s posádkou připravovali člun na nákladku. To už byla zámořská loď několik dní na cestě k příjemcům zboží. Vedoucí podnikové odbočky nechal traktor přeložit do podnikového skladu a příjemci zboží poslal dálhopis: "V poslední zásilce jsme pravděpodobně naložili o jeden stroj více. Sdělte nám, zdali jste jej obdrželi." Za několik dní dostal odpověď: "Zásilka traktorů dorazila v pořádku, žádný stroj navíc v ní nebyl." Tak přišel český námořní sklad ve Štětíně levně ke zdatnému pomocníku na posun vagonů a další těžké práce. Zároveň měl vedoucí v ruce doklad, že zásilka byla v pořádku, kdyby došlo k pozdní reklamaci.

K nám se na oplátku na lodích přivážely těžké traktory Caterpilary, obří buldozery schopné pracovat i pod vodou. Také další obří stroje na zemní a lesnické práce, jejichž přeprava jinak než po vodě by byla pracná a namáhavá. Ale i od nás se dodnes přepravují po vodě do světa obří kusy, které by ani jinak přepravit nešly. Třeba v Plzni nemohou dělat opravdu velké

výrobky, protože jsme zatím neupravili Berounku tak, aby tam mohly lodě pro ně zajíždět. Také v Ostravě musí odmítat objednávky velkých kusů, dokud nebude prodlouženo usplavnění Odry z Kožle až do Ostravy.

Snad nejzajímavější náklad vezl před lety jeden můj kolega. Do Hamburku přivezl zámořskou lodí pan Wagner, tenkrát ředitel naší Safari, náklad zeber, pakoňů a žiraf. Rozhodl, že nejméně stresující bude pro zvířata přeprava lodí. Byla sice o pár dní delší, ale celou dobu s nimi mohli být jejich ošetřovatelé. Malý problém byl s žirafami. Do těch tenkrát nejnižších mostů musil kapitán najíždět opravdu pomaloučku, aby chovatelé stačili žirafám sklonit hlavy. Celá přeprava až do Poděbrad dopadla k plné spokojenosti pana Wagnera a odtamtud už je to do Dvora Králové jenom kousek.

Ale dnes už se vzpomínáním končím, Edo, přijď zase až někdy jindy." "Děkuji, dědo, to mi bohatě stačí, něco z toho nadržpu na papír a i kluci si něco vyberou. To bude učitelka koukat, kde jsme takové rozumy sebrali." Eda vypnul svůj dotykáč a odkráčel. "No vidíš ho pacholka, včera to bylo ještě dítě a už je z něj pomalu chlap. Ale poděkovat nezapomněl, dobře ho vnučka vychovala. Snad se mu bude na té plavbě líbit, jako se líbivalo mně. Zdalipak také bude za sedmdesát let vyprávět své zážitky nějakému vnukovi a pokračovateli tradice. No já se to už nedovím."

Sluníčko se sklonilo k západu, ochladilo se, a tak jsem se sebral a odšoural se domů, do svého pokoje poslechnout si zprávy abych byl v obraze